

Antwoord vragen Rietkerk en Ross-van Dorp inzake spijbelen en criminaliteit (2000112380)

Antwoord van staatssecretaris Kalsbeek (Justitie), mede namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. (Ontvangen 11 juli 2001)

1

Ja, het bericht is ons bekend.2a +6

Uit onderzoek blijkt, dat crimineel gedrag van jongeren nauw samenhangt met andere vormen van probleemgedrag, waaronder spijbelen (Pag. 99 Rapportage Jeugd 1997, SCP, 1998). Onder probleemjongeren worden naar verhouding vaak notoire spijbelaars aangetroffen. Zij zijn vaker betrokken bij diefstal, vandalisme en geweld (pag. 67 Rapportage Jeugd 2000, SCP, 2000). Er kan echter niet van een causaal verband gesproken worden. Spijbelen is een signaal genoemd naast 43 andere signalen die van belang zijn voor de ontwikkeling van later (ernstig) crimineel gedrag. Andere indicatoren zijn bijvoorbeeld anti-sociaal gedrag, gezinsarmoede, matige opvoedkundige kwaliteiten van ouders (Signalen voor toekomstig crimineel gedrag, publicatie van het Ministerie van Justitie, Dienst Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering, 1996). Ook voortijdig schoolverlaten geldt als één van de voorspellende risicofactoren voor jeugddelinquentie. Deze risicofactoren zijn gelegen in gezin, omgeving en persoonlijkheid van de jeugdige. Een cumulatie van risicofactoren vergroot de kans op delinquentie (R. L.oeber, Ontwikkelingspaden naar ernstige jeugddelinquentie, 1998). Onder jongeren die zeggen te spijbelen (in het onderzoek 13,8 procent van het aantal geïnterviewde jongeren) is het percentage dat aangeeft strafbare feiten te plegen significant hoger dan onder leerlingen die niet zeggen te spijbelen. Voor winkeldiefstal geldt, dat 25,2 procent van de spijbelaars meldt zich hieraan schuldig te maken tegen 7,6 procent van de niet-spijbelaars (Tabel 13, pag. 36 Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit: periode 1980-1996, WODC, 1998). Een grondige wetenschappelijke kennis van risicofactoren is het aangrijpingspunt bij uitstek om preventief op te treden. Onder meer in dit kader bekostigt het Ministerie van Justitie op dit moment de proces-en effectevaluatie van een aantal pilotprojecten gericht op vroegtijdig signaleren van en interveniëren bij probleemgedrag op jonge leeftijd. Deze projecten die een intensieve gezinsgerichte aanpak gemeen hebben zijn in 1998 gestart. De projecten richten zich op het vroegtijdig signaleren van toekomstig crimineel gedrag bij opgroeiende jeugd om criminele carrières te voorkomen of in een vroegtijdig stadium af te breken. Resultaten hiervan zijn op dit moment nog niet beschikbaar, maar zullen in maart 2002 gerapporteerd worden.

2b

Er is geen reden om aan te nemen dat, landelijk gezien, het aantal leerplichtzaken dat bij het openbaar ministerie wordt aangemeld achter zou blijven. De landelijke cijfers hierover vertonen geen grote schommelingen. We zien in de periode van 1996 tot 2000 een geleidelijke verhoging van het aantal OM-afdoeningen en rechterlijke afdoeningen. In 1996 wordt melding gemaakt van 1189 OM-afdoeningen tegen 2201 in het jaar 2000; in 1996 wordt melding gemaakt van 617 rechterlijke afdoeningen tegen 1255 in 2000. De beslissing of in specifieke gevallen het strafrechtelijk traject moet worden ingezet ligt in eerste instantie bij de leerplichtambtenaar. Zie ook het antwoord op vraag 4.

3

Landelijk wordt er een verschil genoemd tussen steden en kleinere gemeenten. De indruk bestaat bij de Landelijke Vereniging van Leerplichtambtenaren (LVLA) dat er in kleine gemeenten (minder dan 50.000 inwoners) relatief minder aandacht is voor de handhaving van de leerplicht, terwijl uit onderzoek is gebleken dat 30% van het schoolverzuim daar plaats vindt (De leerplichtambtenaar. Spin in het web. Beleidsvisie 2001-2006). Na de wijziging van de leerplichtwet in 1994 en de invoering van de regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC-functie) hebben de gemeenten meer prioriteit gegeven aan de leerplichthandhaving. Wij menen dat de situatie in Groningen niet fundamenteel zal afwijken van de situatie in (qua inwoneraantal) vergelijkbare steden.

4

Er bestaan verschillende vormen van verzuim (luxeverzuim, d.i. extra vakantie buiten de schoolvakanties; signaalverzuim, d.i. spijbelen als uiting van achterliggende problemen; en absoluut verzuim, d.i. een leerplichtige jongere staat niet bij een school ingeschreven) die ieder een eigen aanpak verdienen. De strafrechtelijke aanpak van hardnekkig schoolverzuim kan een effectief

instrument zijn, maar moet worden gezien als een uiterst middel. In beginsel verdient het de voorkeur spijbelaars door middel van een vrijwillig traject door de school, door de leerplichtambtenaar en/of de hulpverlening op het goede pad te zetten. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van zorgteams in scholen, van het systeem van leerlingzorg binnen de samenwerkingsverbanden speciaal voortgezet onderwijs-voortgezet onderwijs, en van bovenschoolse opvangvoorzieningen (met name binnen de grote steden), zoals time-outvoorzieningen, dagopvang. Verder bestaat in het strafrechtelijk traject de mogelijkheid om in plaats van een geldboete een taakstraf op te leggen. Een dergelijke maatregel wordt met name ingezet bij signaalverzuim. Voorbeelden hiervan zijn: Basta (gericht op de spijbelende jongere) en Ouders Present (gericht op ouders van spijbelende jongeren). Daar waar sprake is van luxe verzuim zal eerder gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid tot het opleggen van een geldboete.

De aanpak van schoolverzuim vormt in Groningen een onderdeel van de bestrijding van jeugdcriminaliteit en staat als zodanig ook op de agenda van het driehoeksoverleg. De problematiek is in dit overleg dan ook meermalen aan de orde geweest. Uitvloeisel daarvan is geweest dat de gemeente Groningen, alsmede een aantal kleinere gemeenten, hun inspanningen ten aanzien van de aanpak van schoolverzuim hebben geïntensiveerd. Zo zijn er extra leerplichtambtenaren aangesteld. Wij verwachten dat deze intensivering spoedig vruchten afwerpt.

De samenwerking tussen de verschillende hierboven genoemde partners is per gemeente of per regio geregeld. Het is dan ook moeilijk om hierover een algemene uitspraak te doen. Vanuit de landelijke overheid zijn verschillende inspanningen gedaan om de samenwerking verder te versterken. Te denken valt met name aan het Landelijk Centrum Onderwijs & Jeugdzorg, dat door de ministeries van OCenW en van VWS gezamenlijk is ingesteld met het doel de samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorg te stimuleren. Daarnaast richt de aanwijzing leerplichtwet van het college van PG's (1999) zich onder meer op versterking van de samenwerking van het OM met de andere betrokken partners op het terrein van de leerplicht. De meeste gemeenten hebben een geautomatiseerd leerlingenbestand waarbinnen registratie van spijbelen, gemeld door de scholen aan het college van B&W, plaats vindt. Overleg tussen scholen en leerplichtambtenaar over de achtergronden van leerlingverzuim vindt over het algemeen mondeling plaats. Indien nodig schakelt de school of de leerplichtambtenaar ook hulpverleningsinstanties in. Voor de overdracht van leerplichtgegevens door scholen en gemeenten zijn specifieke regels vastgelegd in de wetgeving rond het onderwijsnummer. Dit wetsvoorstel Invoering persoonsgebonden nummers in het onderwijs, dat op dit moment bij de Eerste Kamer in behandeling is, is afgestemd op de privacy-regelgeving. In het kader van het jeugdbeleid, maar dan vanuit de gemeentelijke verantwoordelijkheid en niet specifiek gericht op verzuim, is onlangs door het Sociaal Cultureel Planbureau in het rapport «Knelpunten in het stedelijk jeugdbeleid» geconstateerd dat de privacy-regelgeving bij de overdracht van gegevens enigszins knellend van aard is en vooral een beleidsmatig probleem vormt. Naar aanleiding van deze bevinding, wordt een onderzoek ondernomen naar de eventuele beperkingen van de privacywetgeving die zich voordoen bij de registratie en informatieverschaffing op het terrein van het jeugdbeleid (vanuit de invalshoek van het stedelijk jeugdbeleid). In het kader van CRIEM (Criminaliteit in relatie tot de integratie van etnische minderheden) loopt een onderzoek naar de mogelijkheden en onmogelijkheden op het terrein van gegevensuitwisseling tussen partijen betrokken bij het CRIEM-beleid op lokaal niveau, alsmede de randvoorwaarden waaraan door elk van de partijen moet worden voldaan. Dit onderzoek moet resulteren in een handreiking die begin september 2001 gereed zal zijn. Tenslotte merk ik op dat de leerplicht één van de thema's vormt van het actieprogramma van de stuurgroep Handhaven op niveau (commissie Welschen). In dit verband ontwikkelt deze stuurgroep best practices voor de handhaving van de leerplicht.